

Voorheffing II

Het argument van Harthoorn om een voorheffing op pensioenen toe te passen is dat de huidige fiscale behandeling van de pensioenbesparingen de staatsschuld in sterke mate vergroot. De fiscale pensioenpremie-af trek en belasting bij pensioenuitkering veroorzaakt een uitstel van belastinginkomen dat er inderdaad niet om liegt. Door dat uitstel is ongeveer tweederde deel van de staatsschuld het rechtstreekse gevolg van de premie-af trek¹. De staatsschuld kan met een voorheffing op de pensioenuitkeringen dus fors worden verminderd. Een lagere staatsschuld lijkt natuurlijk aantrekkelijk, maar dat is irrelevant, omdat een voorheffing niet meer is dan het verschuiven van het tijdstip van belastingheffing. Desalniettemin maakt Harthoorn zich zorgen over de gevolgen van de toename in de staatsschuld, die zou plaatsvinden wanneer de voorheffing uitblijft. Hij vermoedt dat die toename wantrouwen bij de beleggers zal opwekken, wat op zijn beurt een opwaarts effect op de rente heeft; "een onredelijke belasting voor toekomstige generaties". Verder is hij van mening dat de economische vooruitzichten van de toekomstige generatie beter zijn dan die van de huidige. Het naar voren halen van de nu uitgestelde belastingheffing op pensioenen via een voorheffing zou de huidige generatie daarvoor compenseren. Deze combinatie van argumenten is eigenaardig omdat de effecten ervan elkaar opheffen.

Staatsschuld en rente

De Nederlandse staatsschuld zal in de toekomst door de premie-af trek sterk blijven toenemen, dat is een feit. Harthoorn verbindt daaraan de conclusie dat dat een opwaarts effect op de rente zou hebben. Als dat waar zou zijn, zou de hoogte van de huidige schuld ook nu al een hoge rente moeten veroorzaken. Dat zou dan bij voorbeeld kunnen blijken uit een groot rentever schil met Duitsland en dat is er niet. Er is wel een klein rentever schil, maar dat wordt veroorzaakt door het devaluatierisico van de gulden ten opzichte van de D-mark en liquiditeitsverschillen tussen gulden en D-mark, niet door een hoge staatsschuld.

Ook een vergelijking met België kan de redenering van Harthoorn ondergraven. Bij een staatsschuld van circa 80% van het netto nationaal inkomen bestaat in Nederland een reëel rendement op staatsobligaties van 6,3%. In België is de staatsschuld circa 133% van het nni, terwijl het rendement maar 5,4% bedraagt. Precies het omgekeerde van wat Harthoorn verwacht. Gelukkig meldt hij zelf verderop: "misschien is er een negatief of positief rente-effect door de verminderde staatsschuld" wanneer de voorheffing wordt toegepast. Hij geeft dus toe dat het effect, als dat er al is, op zijn minst onduidelijk is en neemt daarmee direct de essentie van zijn argument voor toepassing weg. Geen voorheffing dus, want de stijgende staatsschuld zal de rente niet opdrijven.

Toekomstige vruchten?

Mede door het fiscale aspect van de pensioenopbouw zou de toekomstige generatie er, volgens Harthoorn, economisch beter voorstaan dan de huidige. Een voorheffing zou dat verschil enigszins kunnen recht trekken. De vraag is tegen welk percentage die voorheffing dan zou moeten worden uitgevoerd. Harthoorn berekent het heffingspercentage door de som van de inkomstenbelasting en btw-betalingen van een huidige pensioentrekker te nemen en komt daarmee op 40. Echter, een uniform percentage neemt de progressiviteit in de belastingheffing op pensioenuitkeringen weg. Ter compensatie hiervoor zijn dus maatregelen in de fiscale sfeer noodzakelijk. Harthoorn geeft niet aan hoe hij denkt dit op te lossen, naar wij vermoeden vanwege de vele complicaties die dat met zich meebrengt.

Verder is het onjuist de btw in het heffingspercentage te betrekken. Harthoorn stelt dat de overheid btw-gelden misloopt door de besparingen via de pensioenfondsen. Het is natuurlijk niet zo dat die besparingen improductief in de pensioenfondsen achterblijven. De fondsen beleggen daarmee en zodoende circuleert het gewoon in het economische verkeer. De essentie van de voorheffing is het naar voren halen van de inkomstenbelasting. De btw staat daar volstrekt buiten. Het deel van de staatsschuld dat wordt veroorzaakt door de premie-af trek vormt geen economisch probleem. Dat deel zal in de nabije toekomst weliswaar sterk blijven toenemen, maar lost daarna automatisch

op door de vergrijzing. Een verschuiving van het moment van belastingheffing door een voorheffing heeft niets van doen met het verplaatsen van vruchten voor de toekomstige generatie naar het heden.

Politiek

In zijn uitgebreide pogingen mogelijke nadelen van de voorheffing te ontzenuwen vergeet Harthoorn toch een tegenargument te noemen; de politieke wil om te bezuinigen neemt af.

Een voorheffing zou de staatsschuld fors reduceren en het financierings tekort dus ook, vanwege de veel lagere rentebetalingen op de schuld. Harthoorn berekent dat tekort op f 4 miljard bij een voorheffing van 40%. Bij een dergelijk tekort zal de staatsschuldquote niet oplopen, waardoor verdere bezuinigingen niet strikt noodzakelijk lijken en dus politiek moeilijk haalbaar zijn. Dat is een probleem omdat bezuinigingen nog steeds nodig zijn en wel voor het stopzetten van de uitholling van het staatsvermogen die in de jaren tachtig heeft plaatsgehad. Daarvoor is politieke wil hard nodig en die zal na een voorheffing beslist minder zijn.

Conclusie

Een voorheffing op pensioenen behelst niet meer dan het vervroegen van het tijdstip van belastingheffing. De voordelen die Harthoorn eraan verbindt zijn dan ook afwezig. De in de toekomst stijgende staatsschuld zal de rente niet doen toenemen. Verder staat de pensioenpremie-af trek los van het verplaatsen van baten en lasten tussen toekomstige en huidige generaties. Een voorheffing zal dus aan beide zaken niets veranderen. De politieke wil om te bezuinigen zal echter sterk afnemen, terwijl de noodzaak daartoe onverminderd blijft bestaan. Een voorheffing heeft derhalve geen economische voordelen, maar wel politieke nadelen. Hierdoor bestaat het gevaar dat de toekomstige generatie economisch slechter af is dan de huidige. Voorheffing? Niet doen.

Arnold Wiechers Jacques Kragt

De auteurs zijn student economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

1. A.D. Wiechers en J.C. Kragt, Een nieuwe visie op de staatsschuld, *ESB*, 6 februari 1991, blz. 154-156.